

RECENZE

Editoři: Pešek, R., Vondrášková, A., Veselý, O.: *Drogová závislost neb rychlý běh po krátké trati*. Písek: Arkáda - sociálně psychologické centrum, 2007. 80 s. ISBN 978-80-239-9405-6.

Kamil Kalina

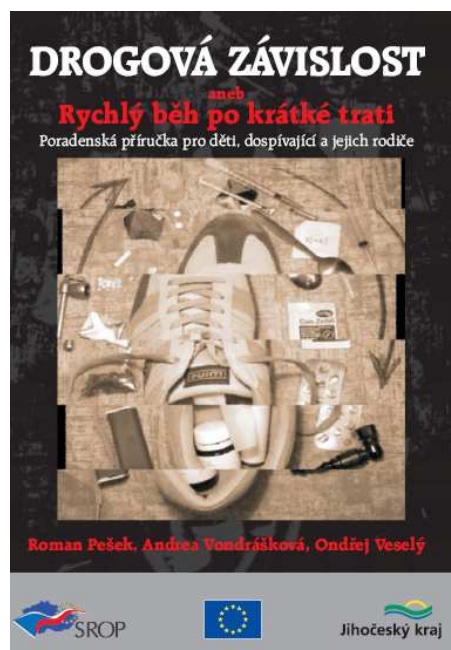
Kdo má psát příručky, které se obracejí ke čtenářům mimo okruh profesionálů? Známi, uznávaní a vlivní odborníci? Zkušení autoři? Pro ně je to leckdy okrajovou záležitostí. Ne vždy vlastně dobře znají ty, pro které „populárku“ mají napsat, někdy příliš zjednodušují, mentorují nebo opakují klišé. Ne vždy umí odborník na určitou problematiku oslovit a zaujmout někoho jiného než své kolegy z oboru, ať už jako autor „populárky“, nebo např. jako pedagog.

Mladí autoři publikace „Drogová závislost aneb rychlý běh po krátké trati“ nastartovali touto útlou knížkou (necelých 80 stran) úspěšně svou publikační dráhu. Na první pohled je vidět, že to pro ně nebylo okrajovou záležitostí. Ze své praxe v nízkoprahových a klubových programech píseckého střediska Arkáda i z besed ve školách velmi dobře znají svou cílovou skupinu, vědí, co ji znepokojuje, co ji trápí, v čem je bezradná i před čím zavírá oči. Zároveň na to dokáží odpovědět s porozuměním a odbornou erudiicí.

Publikace má tři části. První část je určena hlavně starším dětem a dospívajícím teenagerům, kteří mohou přijít do styku s drogou, už ji okusili nebo s ní experimentují. Přibližuje důvody brání drog a otevřeně charakterizuje život s drogou se všemi výhodami a nevýhodami. Vyrovnávají se s problémem „marihuany jako startovací drogy“, na základě odborných poznatků vysvětlují tento obecně rozšířený omyl, ale kouření marihuany přitom neberou na lehkou váhu. Nezastírají, že „na začátku jsou drogy fajn“, a v jedné kapitole popisují: „co pěkného můžete očekávat od té či oné drogy“; další kapitola s názvem „Jak to dopadá“, ale v zápětí realisticky upozorňuje na rizika. Jiná kapitola s názvem „Jak nezačít brát aneb pohoda bez chemie“ obsahuje tolik dobrých a nementorujících rad do života, že by žádnému dospělému neuškodilo si ji přečíst.

Druhá část publikace se zaměřuje na rodiče. Můžeme v ní nalézt nejenom popis jednotlivých drog (včetně barevných fotografií) a jejich účin-

ků, ale především řadu praktických příkladů vhodného i nevhodného uvažování o drogách, o dětech i o sobě, o umožňujících a udržujících



postojích, o tom, jak se změnit i jak se chránit. Kapitola s názvem „Nejkratší cesta, jak udělat ze svého dítěte toxikomana“ je nesmlouvavým zrcadlem pro řadu rodičů, i když jejich děti mohou mít problémy s něčím jiným než s drogami.

Třetí část tvoří „právní minimum“ a vykládá řadu právních předpisů, které s tématem souvisejí.

I když je příručka určená „pro děti, dospívající a jejich rodiče“, její akční radius je daleko širší. Může dobře sloužit např. učitelům ve školách, dětským a dorostovým praktickým lékařům, aktivistům primární prevence a všem, kteří chtějí získat stručný a praktický přehled o drogové problematice. Sám nebudu váhat ji doporučit našim studentům adiktologie na 1. lékařské fakultě UK v Praze jako doplňkovou literaturu pro některé předměty.

Publikace získala v r. 2007 Cenu Jaroslava Skály, kterou publikacím z oboru každoročně uděluje Společnost pro návykové nemoci a Šananim, o.s. Dostal jsem tu cenu dvakrát za kolektivní monografie a cítím se být v dobrém sousedství.

Recenzent:

MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., EMPH e.a., KLJ

Od r. 2007 zastává pozici národního protidrogového koordinátora v Úřadu vlády ČR a výkonného ředitele RVKPP. Angažuje se ve vzdělávacích, rozvojových a výzkumných projektech v ČR i v zahraničí. Od r. 2005 působí na 1. lékařské fakultě UK jako odborný asistent

a zástupce vedoucího Centra adiktologie pro výuku v bakalářském programu Adiktologie.

Hlavní autor:

Mgr. Roman Pešek

Diplomovaný kognitivně-behaviorální terapeut. Absolvent ZSF JU – tamtéž v současnosti jako asistent na katedře veřejného a sociálního zdravotnictví. Poradenský pracovník v Kontaktním a doléčovacím centru pro drogovou závislost, o.s., Háječek v Českých Budějovicích a v Arkádě – sociálněpsychologickém centru v Písku.

** Poděkování odbornému časopisu pro prevenci, léčbu a výzkum závislostí Adiktologie za laskavé svolení otisknout výše uvedenou recenzi také v odborném a vědeckém časopisu pro zdravotně sociální otázky ZSF JU Kontakt.*

RECENZIA

Dolista, J., Sapík, M.: *STUDIE Z BIOETIKY II, Etika v biomedicíně a biotechnice*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2007, 93 str., ISBN 978-80-7040-996-1

Libuša Radková

Publikácia „Studie z bioetiky II v biomedicíne a biotechnice“ predstavuje súbor prednášok z medzinárodnej konferencie Zdravotne sociálnej fakulty Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach konanej 25. mája 2007.

Editormi publikácie su Josef Dolista a Miroslav Sapík. Príspevky uverejnené sú venované niektorým aspektom medicínskej etiky a bioetiky najmä z filozofického a religiózneho aspektu, s osobitným dôrazom na rešpektovanie dôstojnosti ľudskej bytosti.

Zborník, i keď neprináša zásadne nové poznatky, môže byť cennou pomôckou pre študentov a doktorandov sociálnej práce a ošetrovateľstva, ako aj pre širšiu verejnosť.

Zasadné etické dilemy ponúka autor Josef Dolista v práci Preimplantační a prenatalní diagnostika. Autor uvažuje o práve na život jedinca, o ktorých sa s určitou pravdepodobnosťou predpokladá, že budú hendikepovaní. Etické dilemma sa dotýka okrem zdravotníkov v prvom rade matky, respektive rodičov, či dajú geneticky stigmatizovanému plodu šancu sa narodiť.

Problemátike eutanázie sa venovala Petra

Adamová všeobecne a nachádza východisko v paliatívnej starostlivosti. Neobchádza pritom ani ústavné právne aspekty eutanázie.

Friedo Zölzer predložil zaujímavý príspevok o postojoch k smrti z hľadiska niektorých svetových náboženstiev a kultúr. Rozsah práce a množstvo citovaných prameňov presahuje jej prínos.

Zmenám paradigmatu medicínskeho rozhodovania venoval svoj príspevok Josef Kuře. V práci polemizuje o resuscitácii novorodencov s extrémne nízkou porodnou hmotnosťou. Porodný sál nie je miestom a neposkytuje možnosti pre podrobné etické úvahy alebo analýzy či začať resuscitáciu, keď dieťa nedýcha, a lekár pristupuje k resuscitácii. Etickým problémom je skôr ukončenie resuscitácie, ktorá zostáva dilemou, i keď etické zásady zdôvodňujúce ukončenie resuscitácie boli opakované publikované.

Príspevok Ondřeja Doskočila je venovaný respektu k autonómne rozhodovaniu pacienta motivovaného náboženským presvedčením (problemátike Svedkov Jehovových). Tento problém sa objavil po páde totalitného komu-

nizmu a bol z medicínského hľadiska riešený a publikovaný i po konzultácii s Generálnou prokuratúrou ČSFR, pretože bolo treba do neho zahrnúť i právne hľadisko. V zásade ide o rozhodnutie, či sa jedná o transfúziu pre dieťa, ktorého rodičia túto odmietajú, alebo či ide o dospelých. Dalším aspektom pri rozhodovaní je indikácia transfúzie. Dilema medzi princípom autonómie pacienta a princípom prospešnosti a neškodnosti zostáva riešením v efektívnej komunikácii zdravotníkov a pacientov.

Dagmar Roučková venovala svoju prácu úcte a zodpovednosti za ľudský život a jeho odovzdávanie z hľadiska gender. V práci sú zahrnuté viaceré dokumenty o ľudských právach a právach detí. V závere tejto práce sa autorka dotýka genderocídie v Indii a Číne, ktoré hodnotí ako základné porušovanie ľudských práv.

Autori Jiří Šimek a Hana Svobodová sa sústredili v svojom príspevku na otázky dôstojnosti ľudskej existencie v starostlivosti o chorého. Otázka respektovania ľudskej dôstojnosti v starostlivosti o chorých predstavuje centrálny aspekt, z ktorého sa vychádza. Snahy presne definovať ľudskú dôstojnosť v pluralistickej spoločnosti sú komplikované roznosťou svetonázorového prístupu. Objavujú sa však pokusy zahrnúť rešpekt dôstojnosti i na iné živé bytosti, nielen človeka.

Rozsiahly príspevok predstavuje poľský autor Jakub Urbaniak Na príklade vizie staroby a smrti v pohľade kresťanstva a buddhizmu. Záujem poľských autorov o chápanie bolesti a utrpenia z pohľadu buddhizmu sú známe najmä vo filozofických kruhoch a mohli by byť ekumenickým príspevkom riešenia spoločných problémov ľudstva. Otázkou zostáva, či ide o filozofickú polemiku a či popularizácia buddhistických zásad viacej nerozpľtňuje svetonázorové spektrum súčasného Európana.

Zborník ukončuje práca Miroslava Sapíka Súčasný človek, bioetika a multikulturalizmus. Práca prináša poznatky zo sociálnej antropológie európskej i americkej a je obohatená i historickou štúdiou.

Etika ako filozofia mravnosti preniká do všetkých oblastí nášho života. A preto treba uvítať iniciatívu Zdravotne sociálnej fakulty Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviach a najmä editorov recenzovanej publikácie, že sprístupnili prednášky autorov českých i poľského.

Recenzent:

prof. Ing. Libuša Radkova, Ph.D.

Trnavská univerzita v Trnave, fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, vedúci katedry misijnej práce a dobrovoľníctva

RECENZE

Law Stephen: *Filozofická gymnastika* (25 krátkých myšlenkových dobrodružství) Praha: Argo a Dokořán, 2007, 342 s., přel. Petr Pálenský, 1. vydání, ISBN 978-80-7203-882-4

Jan Vitoň

Každý z nás se někdy dostal do situace, kdy začal sám od sebe v tichu bezesné noci, ale i ve hlučné společnosti s cinkajícími poháry s pěním či jiskřivým mokem hloubat nad otázkami, které jinak patří do hájemství společenskovední disciplíny, která stála na počátku systematického a cílevědomého odhalování nejobecnějších záhad našeho bytí, o níž se mnozí dozvědí jen tolik, že lze její řecký název přeložit jako láska k moudrosti, další v ní mohou vidět jen další překážku na cestě za dnes tak žádaným vysoko-

školským titulem, jiní nevědí ani to první a slovo filozofie píše s tvrdým y nebo je používají jako hanlivé označení těch, jejichž způsobu uvažování nerozumějí nebo nechtějí rozumět. Aby tomu tak nebylo příliš často, dožaduje se naší pozornosti publikace, kterou můžeme rozhodně chápat jako počin. To, co kdysi provázelo zájemce o vzdělání na každé univerzitě – cvičení ve filozofii a etice – se nám dostává do rukou v podobě, která může dnes klidně (samozřejmě s trochou nadsázky) konkurovat sudoku, křížov-

kám apod. Ale popořádku. Proč filozofii? Co má (nebo může mít) dnes filozofie společného nejenom s našimi každodenními problémy, starostmi, ale i okamžiky, kdy je nám dobře, blaze, skvěle, super. Ať chceme a uvědomujeme si to, nebo nechceme, provází nás denně množství přesvědčení, jež mají filozofický podtext. Věříme v posmrtný život, nebo nevěříme. Jsme přesvědčeni, že hmotné předměty existují nezávisle na našem vnímání. Víme, že mnohé morální zásady jsou vlastní drtivé většině našich planetárních spoluobčanů apod. A podle toho se každý den chováme a jednáme. I když si to mnozí z nás neuvědomují, pomáhají nám naše přesvědčení, která jsou přinejmenším verifikována v našich vzájemných interhumánních kontaktech, při řešení zejména dilematických situací, co bychom měli, nebo neměli v daném okamžiku udělat. Navíc nám věky shromažďované filozofické poznání může hodně napomoci v obtížném prodírání se hojnými, ale mnohdy nepřilíš žádoucími a vmlouvajícími se informacemi, může nás varovat před obratnými manipulacemi s naší důvěrou, protože mnohé už tady kdysi bylo, poprávu bylo zapuzeno, jen se na to trochu pozapomnělo. Pětadvacet modelových situací ve formě od „nepaměti“ populárního dialogu, myšlenkových experimentů až po neméně populární paradoxy nám může pomoci vidět to, co považujeme za běžné starosti, z určitého odstupů, uvažovat o nich jinak, zkoumat z širšího hlediska to, co jsme předtím považovali za jednoduché a samozřejmé. Kdo nikdy nezapochoyboval, projevil přinejmenším nedostatky sebeucty. Jak autor poznamenává: „Jednou z velkých lekcí dvacátého století je zjištění, že lidé se pořád chovají jako stádo, a to bez ohledu na stupeň své „civilizovanosti“. Až katastrofálně silně tíhneme k tomu bez námitek se řídit morálním vodítkem, poskytovaným těmi kolem nás. Lidi, kteří slepě následují proud, najdete všude, od nacistického Německa až po Rwandu.“ (Law, 11).

Pokud někdo v na počátku uvedených situacích dospěl sám nebo ve společnosti k otázkám typu: *Odkud se vzal vesmír? Je možné cestovat v čase? Existuje Bůh? Je možná morálka bez Boha a náboženství? Proč očekávat, že zítra vyjde Slunce? Co je vědění? Podobá se morálka brýlím? Je morálně přípustné vytvářet „značkové děti“?* apod. je na dobré adrese. Každá kapitola knihy nabízí úvod do daného problému, hlavní protagonisty, jejich postoj k dané problematice a argumenty. Stephen Law, profesor na Heythrop College Londýnské univerzity

a zároveň autor této knihy, nepostrádá, možná díky své „kostrbaté“ cestě za dobrodružstvím s filozofií, kterou zahájil jako pošťák, protože byl ze střední školy vyloučen, smysl pro humor, který je v této oblasti vzácnější příslovečného šafránu. Je přesvědčen stejně jako jeho kolega profesor filozofie Jonathan Glover, že „učit lidi myslet racionálně a kriticky znamená ve skutečnosti snižovat jejich náchyllost k falešným ideologiím“ (Guardian, příloha, 13. října 1999, s. 4).

Mnozí z nás budou možná raději tápat a chláholit svou intelektuální lenost tím, že disciplína, která místo aby hledala odpovědi na obecné otázky vývoje jedince, společnosti, myšlení, přírody apod., naopak další otázky přináší, nachází problémy tam, kde jiným exaktnějším vědeckým kolegyním je sice krátkodobě, ale poměrně jasno, nemá v jejich případech naději na úspěch. Filozofie, pravda, sice výši adrenalinu v krvi nezvedne, může ale napomoci srozumitelné, věcné a výstižné argumentaci, při odhalení logického lapsu, může se spolupodílet v oblasti poznání na vytváření jakéhosi imunitního štítu proti manipulátorům, šarlatánům a podvodníkům.

Součástí publikace jsou i myšlenkové pomůcky v podobě krátkých paradoxů, jež mají už od dob eleatů ve filozofii své místo. Tohle je jeden z nich:

Chlubivý holíč

Luigi, lazebník ze Sevilly, se pyšně vychloubá: „Víte já holím všechny mužské v Seville, kteří se neholí sami!“

„Tomu nevěřím,“ řekne Franco.

„Proč ne?“

„Holíte i sám sebe? Jestli ano, pak z toho, co jste právě řekl, vyplývá, že sám sebe neholíte, protože jste řekl, že holíte všechny, kteří se neholí sami. Je to tak?“

„Ano. Ale co když vám řeknu, že sám sebe neholím – že mě holí moje žena?“

„Pokud sám sebe neholíte, pak z toho vyplývá, že holíte. Protože jste řekl, že holíte všechny, co se neholí sami. Je to tak?“

„Hm. Ano.“

Takže holí Luigi všechny ty, kteří se neholí sami? Nebo ne?

Recenzent:

PhDr. Jan Vitoň

Absolvent Filozofické fakulty UK v Praze, který působí na ZSF JU v Českých Budějovicích jako odborný asistent na katedře etiky a filozofie v pomáhajících profesích.